Tečaj XIV. **NOVICE** List 88.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 1. novembra 1856.

Vinorejec pri moštu in vinu.

Zložni ali obstojni deli mošta so: voda, žlezasta sladina, cuker ali sladkor, grampa, jabelčna kisloba, grenkozagoltnost farbe in dišečevina. Voda, ki vse druge dele v kapljivo tekočem stanu obsega, je kemijsko sčišeni deževnici ali potočni vodi popolnoma enaka.

Žlezna sladina je tisti redivni del, kteri se v vseh rastlinskih in živalskih jestvinah znajde.

Cuker ali sladkor je tudi redivni del, pa se ne dá iz vsakega rastlinskega soka izleči. V grojzdji ga je veliko, in kadar mošt vino postane, se cuker v alkohol spremení.

Tudi grampa vinovrenje podpira, in ni nič drugega kot neka sol, ki se po vinovrenji odloči in vledení. Jabelčna kisloba se zavolj tega tako imenuje, ker po kislih jabelkih disí. Žlezosladkor je v moštu zgostena sladina, kakor se dobí, kadar se sirov mošt v velikih ponvah na ognji dobro speni, in kar je v njem vodenega, skadí. Ta se znajde, kot obstojni del le v nekterih rastlinah. Barbini deli, ki se v lupinah znajdejo, se ne dajo drugači izleči, kakor s pomočjo alkohola, ki se pri vrenji odločva, in dalje ko je vino šumotljivo vrelo, toliko več barbe bo imelo.

Pravi čas vino iz badnja v sod spraviti kaže enometer ali sladomér, če v mošt vtaknjen do ničle ali nule vpade. To je gotovo znamenje, da se je v sladkor ali v alkohol spremenil. Zdaj gré mošt v sode preliti, pa vselej mora mošt, ki se pri drugem tlačenji ali s prešanjem dobí, od boljšega in sladkejšega odločen, v posebno posodo priti. —

Ker se drugo tako imenovano tiho nešumotljivo vrenje, po kterem vino boljše in bolj popolnoma prihaja, v sodu začne, ga je dobro v velikih sodih hraniti, ker bo vino v večjih merah bolj vrelo, in nar visokejo stopnjo svoje dobrote in žlahnosti doseglo. Po tihem vrenji se obstojni ali zložni deli prav popolnoma združijo; sladkor se spremení v alkohol, grampa se odloči, drožje pa padejo na dno. To tiho vrenje terpí en mesec; ob tem času pa moraš posebno skerb imeti, da se vino, kar ga je spuhtelo, vsak dan nadomesti, da rahlo zamašen sod vedno poln ostane. Kadar se je vino popolnoma sčistilo, se sod z veho zabije, da zrak do njega pristopa nima.

Mesca prosenca (januarja) se vino posnema. Pri tem delu je na sledeče rečí gledati:

1. pretoči vino iz velikih sodov v manjše, da se, ako bi sod poškodovan bil, manj vina zgubí;
2. posnemaj ga vselej v jasnem in merzlem vremenu, in
3. presnemaj ga tako, da manj ko je mogoče, z zrakom v dotiko pride, da cvet iz njega ne spuhtí, in da kislic iz zraka va-nj ne zarine, kar lahko odverneš, presnemovaje ga v zakrite čebre.

Vino se večkrat presnema, toliko časa, da celó nič drožja nima.

Po vrenji pride vino v vinski hram. Sodje se morajo z železnimi obroči okovati, doge naj bodo iz kostanjevega lesa narejene, ker hrast veliko vinu škodljive gavkokislobe (Galläpfel-Säure) hrani. Vsi sodje morajo z vraticami previdení biti, da se lože v njih grampa posterže.

Pred ko grojzdje v badnje, in vino v sode spraviš, jih moraš z gorko in potem z merzlo vodo, v kteri se je pred nekoliko apna raztopilo, čisto oprati. Gorka voda odpravi vso nesnago, apno pa grenko zagoltnost iz posode. Če bi pa pri vsem tem kaj notri ostalo, kar se iz pokusa spozná, moraš malto ali pesek, kakor tudi lupin, ostrig in drugih školjk (konhilj) v prah stolči in v sode djati.

Sode z železnimi obroči okovati je zlo varčna reč. Železni obroči terpijo veliko veliko let, zlasti v suhem vinohramu. Sodov tako okovanih in, kakor smo že rekli, tudi spodej z vraticami previdenih, ni treba nikdar nabijati ali popravljati, ker se nikoli ne oddninijo.

Vinohram mora podzemeljsk prostor biti, in kar je prav, hladú imeti. Deset do petnajst Romirjevih stopinj gorkote je primerjena toplota. Dober vinohram mora deleč od velike ceste napravljen biti, da vozovi sodov ne stresujejo, in v vinu spijočih gazov ne zdramijo, ker se večkrat primeri, da se vino pri nevidljivem ali tihem vrenji spridi.

Vinohram mora obokan (velban) biti in majhne proti severju obernjene okenca imeti. Tla daj narediti iz debelih, gladkih in prav terdih ploš ali skrilj. Tudi je marljivo na to paziti, da se pajčevina omete, in voda po tléh ne razliva. Če je ob času vinovrenja nesnage v hrami, se bo vino skazilo. To se tudi primeri, če se pripustí, da delavci v vinohramu jedó.

Kar je tukaj od nesnage rečeno, veljá tudi od bendimskega hrama.

Gospodarski pomenki.

Poglavitna podlaga kmetijstva je gnoj. Ni tedaj čuda, da kakor malemu kmetiču, kteri umno gospodari, je tudi velikim gospodom in visoko učenim možém čedalje bolj mar zvediti pravo veljavo gnoja. Komur se ne merzí kruhka jesti, se mu tudi ne smé merziti nad tem, iz česar se kruhek prideluje. Ni še ravno dolgo, kar je slavni predsednik dunajske kmetijske družbe knez Švarcenberg, kakor je našim bravcem znano, z nadušeno besedo nagovarjal kmetovavce, naj skerbijo na vseh potih za pomnožitev gnoja, in spet je učen mož, gosp. J. B. Lambl, profesor kemije, svoj glas povzdignil in v časniku dunajske kmetijske družbe „Allg. Land- u. Forstw. Zeit.“ v pretres vzel vrednost svinskega gnoja, kteri se ne ceni tako kakor bi se imel, ker kmetovavci še niso do dobrega spoznali vrednosti njegovi.

Radovedni smo brali spisek učenega profesorja, in svesti smo si, da tudi naši gospodarji ga bojo od nas ravno tako radovodni sprejeli. Čujmo tedaj, kako gosp. Lambl vrednost svinskega gnoja pretresa.

Ni namen moj — pravi — se bahati kakor da bi kmetovavcem kaj čisto novega povedal; skromen stopim s temi versticami pred kmetijske gospodarje in jim želim dokazati, kteri gnoj je več vreden: ali goveji ali svinski?

Slišim že naše gospodarje se posmehovati, da se prederznem govejek primerjati s svinskim. Ali ga luna terka — bo marsikdo djal — da primerja že davnej za naj bolji gnoj cenjeni govejek z zaničevanim svinskim! —

Koliko polja nek — bo kdo drug rekel — je ta boregnoj že urodovitil, da ga kdo upa v pravdo spušati z žlahnim volovskim in kravjem? Ali je bil kdaj sam za-se za kakošno rabo? K večem da se je pognojilo hmeljišče in še takrat le zavolj tiste mervice vode, ki jo v sebi ima? Ali ni revež skoraj brez vsega gnjilca, kakor se bere v kmetijskih bukvah? In čez vse to: kako se more mali kupček tega gnoja, ki ga ima gospodar, v primero jemati s polnimi vozovi govejeka?

Tako in enako bojo govorili naši skušeni kmetovavci, bravši dosihmal moj spisek.

In res me izperva ni skušnja napotila k tem, da sem začel bolj na drobno primerjati govejek in svinski gnoj; vodila me je le bolj kemija, da sem se lotil te preiskave, in zatega voljo svojim bravcem odkritoserčno rečem, da sem bil pripravljen na take protigovore.

Al — kakor sem vam pošteno to pervo obstal, vam pa zamorem ravno tako tudi pošteno povedati, da moje besede niso le zrastle iz preiskav kemijskih, temuč da sem veliko veliko skušal in da s skušnjami stopim pred vas. In tako, mislim, me bote zdaj raji poslušali in morebiti mi tudi raji verjeli.

Pazite tedaj dobrovoljno na vse, kar vam bom razložil!

Gotovo je, da goveda ima gospodar naj več zatega voljo, da si veliko dobrega gnoja prideluje. Vprašanje pa je: ali je res, da gospodar z govejo rejo ta namen tudi doseže? in ali bi ne opravil bolje, ako bi si veliko prešičev redil in tedaj si napravil obilo svinskega gnoja?

Da nas bojo kmetovavci, ki niso učeni kemikarji, lože razumeli, naj nam dovolijo, da enmalo dalje sežemo in to razložimo, kar je vediti potreba, da se bomo porazumili.

Klaja za goveda in prešiče razpada v dvojne obstojne dele: eni so prebavljivi, to je, taki, ki jih želodec v živež prekuha, drugi pa so taki, ki niso prebavljivi; te pomeče živina po čevah iz sebe, in oni so to, kar imenujemo gnoj, ki ga gospodar vozi na polje. Od teh tedaj ne bomo nadalje govorili, ker vsak vé, da pridejo na polje.

Preišimo tedaj prebavljive dele, ki jih živina povžije in vprašajmo:

pervič: kaj zapopadejo v sebi?

drugič: kako se premené v živinskem životu?

tretjič: kakošni razločki so v teh premembah pri kravi, kakošni pri prešiču? (Dalje sledí.)

Starinske reči.

1. Nekaj od stare Emone novega.

Ker ne bere vsakdo nemških novíc, ktere so pred nekaj časom povedale, kakošne starine da so se našle pretečeno spomlad poleg Mirja na koncu ljubljanskega mesta, naj podam kratek popis tudi „Novicam“.

Ko je gosp. Debevec to spomlad napravljal nov lep vert za svojo hišo pri teržaški cesti v Ljubljani, se je s tem delom odkril zahodni del ozidja stare Emone, in tukaj je več spomina vrednih starin prišlo na dan. Pervo je to, da poverh zidú se je pokazalo mnogo oglja, kar je znamenje, da je bila Emona v poslednje z ognjem požgana. Dalje so se odkrili razločki v stavbi zidú in pa stolpov ali turnov starih; v stolpih namreč je zidanje prav terdno, kakor iz celega, v zidu vmes pa ni tako terdno delo, marveč kakor iz razvalin (šute) je sostavljeno. Tù je zopet znamenje, da zidovje je bilo že popred enkrat razdjano, pa zopet popravljeno; kdaj da se je godilo to razdevanje in popravljanje, ni še razjasnjeno, ali zadeva Atilov čas ali pa še poprejšnje gotiške napade. Našel se je zunaj zidú tudi star sozidan grob, v kterem so bile razun pepéla še posebne človeške in živinske kostí; tù je bil tedaj v star grob kak barbarsk vojvoda s svojim konjem vred zakopan. Našla sta se tudi dva kamna z latinskim napisom; oba sta sicer odlomljena, eden zgorej, eden zdolej, pa se nekako celita med seboj. Pervi, ki je bil zunaj zidú dobljen, obsega le-to:

DIANAE. AVG. SACR.
IN MEMOR. T. VELLI. ONES.
IIIII VIR. ET AVG. EMON.
IIIII VIR. AQ. . . . . PAREN . . .

drugi, ki je bil v zidu zadelan, ima le-to:

IIIII VIR. AQVIL. AVG. PARENT.
EVTICHVS ET PERIGENES LIB.

Pervi kamen je posebno tehten, ker se na njem nahaja imé stare EMONE, in je četerti znan, ki nosi to imé; perva dva, od kterih Schönleben in Valvasor pišeta, sta zgubljena, tretji je v dunajski muzej prenešen, ta četerti nam zdaj ostaja, samo, kdo vé, kje da je zdaj shranjen. Razun tega so bili dobljeni še rimski dnarji in druge male rečí.

Ljubljančani naj bi pač bolj pomnili zgodovino svojega mesta in njegovo nekdanje imé. Dasiravno nar stareja zgodovina sega v basni, je vendar gotovo, da Emona je stala že dolgo pred Kristusom; rimsko naselišče je postala pod cesarjem Avgustom, ker se je štela Colonia Julia (ker je bil Avgust stričnik in posinovljenec Julia Cezara); z ozidjem močnim je bila že pred ko ne takrat, in tudi še bolj pozneje zaterjena, ker je bila nekako stališče in taborišče za vojsko zoper podonavske narode. Njeno ozidje je bilo čveterovoglato z obilnimi stolpi; šlo je od Mirja (to je, zidovja; staroslovenska beseda mir pomeni zid) na južni strani proti Krakovemu, kjer se še dobro visok vogel zná, na zahodni strani pa do nunskega verta, in od ondod po národnem tergu do Ljubljanice; Krakovo je bilo obdano z nižjim zidom do Ljubljanice. Ulice v rimskih taboriščih so bile navadno ravne, in dvé poglavitne poti ste se križale v sredi mesta, in ste šle ena od juga proti severju, ena od zahoda proti izhodu; ravno tako so šle pa tudi pota zunaj mesta po naseliškem polji, od juga proti severju in od zahoda proti izhodu. Kdor se nekoliko ozrè po ljubljanskem mestu in njegovi okolici, bo pač kmali sodil, da poglavitna cesta skozi Emono (staro Ljubljano) in njeno polje je mogla tista biti, ki se snida s sedanjo dunajsko cesto od gornjih gradišnih ulic do sv. Krištofa; v tej meri se je mogla tudi stara cesta proti gorejnji Donavi na Celje in Ptuj ravnati; cesta proti dolejnji Donavi na Sisek se je deržala sedanje dolenske ceste; zatorej se nahajajo na obéh straném stari grobi, ker Rimljani so se nar raji pokopavali poleg cest. Mesto pa je bilo pozneje tudi zunaj ozidja poleg dunajske ceste raztegnjeno; saj se je pozlačena podoba starega emonskega svetovavca našla pri sedanji kazini, in ostanek kopališča ondi, kjer so zdaj toplice „pri slonu“ napravljene. Voda za staro Emono pa je bila po zidanem vodotoku napeljana, kteri gré spod rožnega griča skozi Gradiše do Ljubljanice; še zdaj se po njem voda izteka pri novem mostu poleg Cojzove hiše na krakovski strani, kar malokteri Ljubljančani ne vedó in znajo. Takošne novíce ali staríce sicer ne nosijo dnarnih dobičkov; pa je vendar lepše kaj vediti, kakor pa nič ne znati.

Hicinger.

Drobtinice za kratek čas pa tudi za poduk.

Bog daj bebcom pamet! (Konec.)

Malo uro od mojega doma se je bil tudi neki rokomavhar v samotno vas V... priklatil; v kerčmo jo zavije in poprosi, da bi ga prenočili. Ker je pa na večer prišlo nekoliko mož pit svojo kupico vina, so od hudih in dobrih časov pogovor imeli. Rokomavhar kmali čuti, da bi se v tej kalni vodici, pri takih priprostih ljudéh, dale ribice loviti. Dolgo je molčal; možje so blebetali po svojem. Naposled tudi on usta odprè, in se ž njimi v pogovor podá. Ker je pa gladkih besedí in izbrušenega jezika bil, je vedil kmali nektere na svojo roko dobiti. „Tùle gori pri tej cerkvici (bila je cerkvica sv. Miklavža) kaj, lep zaklad dnarjev ravno pod lopo leží“. — „Al — je neki mož rekel — „kdor hoče v zemljo zakopane dnarje vzdigniti, mora biti mož druge

dlake kakor smo mi; mora znati več, kot hruške peč'!" — „Kaj? — pravi rokomavhar — „jez jo imam, in sem tudi kos škrata ukrotiti. Dobite cerkveni ključ, dvoje novih sukinj, dvoje rijuh in 50 rajnškov srebernega dnarja. To vse se bo cerkvi darovalo". Možaki, spoznavši, da mu je resnica, so se jeli bolj skrivaj pogovarjati, da bi se po selu reč ne razglasila, in mignejo si, da hočejo vsak na svoj dom spat iti. Kerčmar jim na tihem naglo vse potrebne rečí vkupaj spravi, in odrinili so, da duša ne vé kamo. — Bilo je pozimi, če se še prav spomnim, leta 1818, in sneg so do pasa gazili. Pridši do cerkvenih vrat, jih s ključem odpró. Rokomavhar pravi: „perva dolžnost je, da stopimo molit in prosit za srečo sv. Miklavža". Po molitvi ukaže rokomavhar rijuhe, suknje in dnarje, zraven pa tudi še nekaj žegnanih rečí, pod zvonik na zaklad (šac) položiti. Potem vzame velik kovašk ogel, in naredí po cerkveni steni toliko križev, kolikor je zbranih mož bilo. Pred vsaki križ postavi enega moža in vsakemu ukaže terdo, pri miru stati in se ne na levo ne na desno ganiti. Potem je nekako mermranje in rotenje počel tako, da je bila groza možakov in so se straha tresti začeli. Rokomavhar pravi: „grozno ste plašni ljudjé! kaj mi je storiti? Ako bi utegnil kdo pri kaki prikazni od straha z rokami mahati, bi ne bilo napčno, da vam roke terdo na herbtu povežem". Na vse to jim še zapové vsakemu pred svojim križem stati. „Jez pa pojdem trikrat okoli cerkve škrata rotit, in kadar pod lopo (zvonik) pridem, mora vsak pod križ z nosom potegniti, in naposled tako, da se bo krí pokazala in na zidu kervavi križ poznal. Kdor tega ne storí, gorjé mu". — Rokomavhar gré res trikrat okrog cerkve. Naposled cerkvico sv. Miklavža lepo zaprè, oberne ključ, pobere ríjuhi, suknji in 50 forintov, pustí možake zvezane in zaperte v cerkvici sv. Miklavža in jo potegne rakom žvižgat.

To se je zgodilo neki četertek večer. V saboto popoldan cerkovnik (mežnar) ključa išče, da bi šel k prazniku zvonit, pa ga po nobeni ceni najti ne more. Nazadnje sekiro vzame, in misli v cerkev zlomiti. Pridši najde ključ v cerkvenih vratih, odprè in v svoj čud možake vse izstradane, žalostne in revne dobí. Roke so imeli tako terdo na herbtih zvezane, da si eden drugemu niso mogli pomagati; vsak pa tarčo na nosu. Mežnar zagleda černe in kervave križe po cerkveni steni in vès začuden poprašuje, kaj to pomeni. Možje spoznajo svojo neumnost in ga prosijo lepo, da bi nikomur te zgodbe ne razodel. Al kaj pomaga, ker je vendar zamolčati ni mogel!

Smeha je vredno, pa žalostno je, da po kmetih ljudjé radi vsakemu vlačugarju vero stavijo in se zapeljavati dajo.

Pritepe naj se tak vlačugar kamor hoče, ga je treba zgrabiti in do gosposke odgnati. Ne nastavljajte potepuhom ušes in kmali bodo nehali vas za nos voditi. Toliko vam še za sklep povém, ako bi vsi rokomavharji takole z bebci ravnali, ko ta slednji, da bi norcem roke na herbtih zvezovali, jim pečate na nosove natiskovali, bi malo bedakov na svetu več bilo. — Bog daj bebcom pamet!

Takošnih zgodovin imam še dosti v glavi; al te-le naj bodo v spomin, da bi revni ljudjé po samotah se vprihodnje bolj takih sleparjev varovali! J. M.

Kratkočasno berilo.

Žalostna premenba.

(Povestnica.)

Ko se gré iz malega mesta J*, se pride, preden se v lepi terg J* dojde, na neki hrib, kjer se vidi velika in krasna planjava krog in krog. Tudi jez sem se čudil lepoti tega kraja, ko sem pervikrat tù sem došel; tudi jez sem radosten zaklical: Zares lepa si nam naša domovína, vredna, da te ljubimo!

Ker na tem hribu stojí čedno sêlo s prijazno kerčmo pri cesti, nisem nikoli memo šel, da bi se ne bil tukaj enmalo odpočil in nekoliko okrepčal; v kerčmo sem pa že tudi zavoljo tega rad stopil, ker Jelica, zala hčerka gostinčarjeva, je bila tako beštra, tako priljudna in tako pridna, da je človeku serce veselja plesalo viditi to punčiko. Oblečena je bila po domače, in kar je imela na sebi, bila si je večidel sama naredila.

Nekega dné me opravila spet v ta kraj pripeljajo. Stopim v izbo, pa zagledam Jelico prijazno se pogovarjati z nekim fantom, ki je za mizo sedel. Ko se jez na drugo stran mize vsedem, izpije oni mladeneč svojo kupico vina, vstane izza mize, me pozdravi, pa gré; Jelica ga spremi do dvorišča.

V tem pride v izbo kuharca, ženska že priletna, in jo pobaram, kaj da tako prijazno Jelično govorjenje z unim fantom nek pomeni?

„Mladost je radost", mi odgovorí; pa Matiče (tako je bilo mladenču imé) je tudi tako priden in pošten, da ga nima para. Ko je nekoliko let v šolo hodil in se naučil, kar je kmetu potrebno, so ga starši, Bog jim daj večno luč! iz šole na dom vzeli, ker niso bili v stanu, ga v višje šole pošiljati. Ko je fant odrastel, ni le pri vsem pomagal starišem, temuč začne tudi kupčevati s tem in unim, in ker si je pri tem marsikak goldinar ulovil, je pomagal poplačevati dolgove starišev, in ker je v vsem varčno ravnal, si je toliko prihranil, da je zamogel hišo lepo popraviti. Akoravno so mu stariši pomerli, se vendar prav srečno vede in če Bog dá, da se bo z Jelico oženil, jima bo šlo dobro tudi za naprej, ker naš oče *) imajo edino to hčerko, bo tedaj enkrat vse premoženje Jelično".

Zdaj pride v izbo Jelica, in ko jo tudi nekaj poprašam, ji zalije rudečiča obraz, se oberne h kuharci, ji požuga in reče se posmehovaje: „kaj ne, da si spet svoje serce enmalo olajšala? Čakaj, čakaj! ... moram pogledati, kaj se godí v kuhinji, ... in smuk! odšla je ko ptiček.

* * *

Komaj je prešlo leto, pridem spet na hrib, — al izba ni bila več tako lepa ko pred to leto; tudi nebó je bilo ta dan oblačno, in sam ne vém, kaj je bilo; speklo me je v serce, ko stopim v izbo in ne vidim Jelice. Iz zravne sobice pride kerčmar z bledim prepadenim obruzom, da se ga vstrašim. Na vprašanje: kje da je Jelica, me komaj pogleda, stisne rame pa gré. Zdaj se mi približa kerčmarica; nagovorim jo in jo vprašam, je li Jelica morebiti umerla?

„Umerla! — mi odgovorí — „ah, bolje bi bilo za-njo, ako bi bila umerla, al — —" in odide.

Na to stopi v izbo kuharca, ktera mi je preteklo leto ljubezen Jelice razodela. Vpraša me, kaj da želim, jésti ali piti? Radoveden zvediti, kaj se je v ti hiši zgodilo, jo poprašam le po Jelici. Migne mi pa me pelje v bližnjo sobico, in — o Bog mogočni! na postelji sedí mlada deklina, bleda, z izpuljenimi lasmi v rokah; serpi pogled je razodeval, da reva je ob pamet. Prestrašil sem se, da sem se tresel kakor šiba, viditi takošno spremembo v enem letu. Ko me ona zagleda, se mi namuza, pa zavpije tako strašno, da me spreletí po vseh kostéh, potem mi z milim glasom reče: „Da, da, gospod fajmošter, danes bo prišel, mi bo venček prinesel za svatbo, da bova šla stanovat v mesto — veliko mesto; imela bova lepo, veliko poslopje; lepe velike sobe, pa lep vertič in lepe, prav lepe cvetice bodo v njem rastle, in — —" in na to se jokati začne, da mi je hotlo serce skoperneti. Za nekoliko časa pristavi: „O gospôda, brezdušna gospôda! o prekl—!"

Akoravno mi serce ni premehko, se vendar nisem mogel solz vzdržati. Ko iz sobe te spet v veliko izbo stopim, mi kuharca pravi: „Glejte, gospod, taka se godí na svetu. Jelica, akoravno pridna in pametna, ni bila brez nekoliko napuha, napuh pa je in ostane vselej pregreha. Nekaj dní potem, ko ste vi lani odšli, je prišel iz mesta neki škric in je začel se prilizovati Jelici; ona ga izperva ne posluša; ko pa ta nesrečni človek le večkrat sem zahaja in se ji zmiraj bolj prilizuje in ji zlate gore obela, jo pre-

*) Pri Slovencih je še lepa navada, da služabniki pravijo svojim gospodarjem o č e in m a t i. Pis.

moti, da je od dné do dneva merzlejša do Matica. Matiče jo svarí, ji razklada goljufije sveta, — al vse zastonj; enkrat mu celó reče: „ker tako lepo pridigovati znaš, zakaj nisi pridigar ampak le kmet; in ker ti tako živo razkladaš hudobije sveta, mi to naznanja, da si s hudobijami dobro znan“. — Matiček jo žalosten pogleda in pravi: „Ne boj se ne, ti ne bom več pridigoval, ali serce mi hoče počiti, ko te slišim tako govoriti. Z Bogom tedaj! Ogrenila si mi moje življenje; bodi srečnejša ko jez“. Ona pa se mu le smeja. Matiče je še večkrat sem prišel, al njegovi dohodi so bili toliko redkeji, koliko bolj pogostoma so bili prihodi zvitega gospodalína. Za nekoliko tednov je bilo lice Jelično že obledelo, in večkral sem jo vidila skrivaj jokati, ker tudi preterganega škrica iz mesta ni bilo več viditi. Za nekoličo mescov — oj nesreča! — mertvo dete leží koj za vratami pokopališča, in Jelica je pamet zgubila. Oj, da bi jo gospod Bog skoraj vzel!“

Tako je razodela kuharca žalostno prigodbo. Lahko si bravec sam misli, zakaj in kako je vse to prišlo.

Slišal sem pozneje, da Jelice ni več in da tudi nje oče je umerl; samo nje mati še živí in prosi Bogá, da bi jo rešil britkost tega življenja.

Jez pa se od tega časa ogibujem tistega hriba, kjer je eno leto prineslo toliko nadlog čez poprej pošteno hišo.

J. Kuk.

Ozir na istrijško Primorje.

Marsikteri popotnik se čudi, kadar pride v naše Primorje, vidivši toliko golega skalovja pa le malo trave, njiv, tersa in drugega drevja, kako da mora tukajšni narod živeti. Ako bi pa on premislil, da naš najbližji ljubi sosed, to je, slano morje je tisti dobrotnik, ki nam oskerbuje tiste široke in dolge travnike in njive, na kterih se večidel Primorci trudijo, sejejo in dostikrat obilno nažanjejo, bi se mu očí odperle in bi se ne zavzel nad hišno snago teh stanovnikov, nad njihovo lepo kuhinsko in mizno posodo in na njih snažno (posebno nedeljsko) oblačilo memo drugih, od morja oddaljenih bratov, kteri so goli revčiki, ako jim terta ne rodí.

Široko morje tedaj je pervo upanje in veselje naših zalih mladenčev, kteri se že od 12. leta svoje starosti radi in brez straha po njegovih bučečih valovih spusté si živeža in sreče iskati in sebi in domačim na noge pomagati, dokler ženske in starci dobro in pošteno obdelujejo perišče zemlje za vsakdanje potrebe, in kar jim primanjka, dobivajo iz morja od svojih pogumnih in pridnih možakov.

Ni boljšega zaslužka in dobička, kakor je na morji. Kdo nanese več zlata in srebra kakor one strašno velike ladije, ktera ena sama more tisoč in tisoč centov žita ali drugega blaga eno pot iz ene deželc prenesti v drugo, od ktere edíne ladije se, Bog zna, koliko ljudí živí.

O turško-rusovski vojski si je tudi naših hrabrih mornarjev (gospodarjev in hlapcev) v kratkem času tako pomoglo, da je čuda. Nimajo naši junaki straha ne premeriti černega morja, ne podati se v daljno Ameriko in zlataplodno Kalifornijo, iz ktere ne pridejo prazni, ampak marsikteri vsi živi rumenih penezov.

J. Sajovec, Cerkljančan.

Novičar iz raznih krajev.

Po telegrafnem naznanilu kolonskih novíc so cesar 25. t. m. dovolili napravo koroške železnice; družba za napravo te železnice, na ktere čelu gosp. Oppenheim iz Kolonije (Köln) stojí, je spolnila vse za to početje potrebne pogodbe. — Mnogo vinorejcev v Lombardíi, ki so zavolj tertne bolezni v letu 1854 in 1855 veliko škodo terpeli, je prosilo za povračilo zemljišnega davka; po vikšem ukazu se je zatega voljo v Milani ustanovila komisija, ktera je imela presoditi, kolikšno naj bode to povračilo, in ta komisija je dokončala zdaj svoje delo in je izgovorila, da vsem soseskam skupaj naj se poverne 1 milijon in 706.146 lír (laška lira je naša dvajsetica). — V malo dnéh se včasih veliko spremení. Zadnjič smo rekli, da politika miruje; tudi danes ni nikjer vojske, al neko čudno pričkanje se je vnelo med francozkimi in angležkimi novicami, ktero očitno kaže, da edinost med Francozi in Angleži, ki je posiljena hči turško-rusovske vojske, ne bo stara mati. Znano je, da na Angležkem smejo novíce svobodno pisati, kar hočejo, in, ker se na Francozkem ne manjka napák, so marsikaj ostro pretresle, kar žali cesarja Napoleona in njegovo vlado. Že večkrat so francozki časniki zavoljo te angležke prederznosti porenčali, te dní pa je sam vladni list „Moniteur“ to, kakor pravi „zaničevanja vredno početje“ togotno okregal in zažugal, da „bi utegnilo zaupanje med francozko in angležko vlado spodkopati in razdreti edinstvo dvéh narodov, kterih zveza je naj gotovše poroštvo za mir sveta“. „Na rahli nitki mora že viseti zveza francozko-angležka“ — so rekli Parižani sami, ko so osupnjeni brali „Moniteur-ja“; al še vse huje ropotajo sedaj angležki časniki, in berž ko ne bo kmali očitno, kar je sedaj še na tihem, namreč, da je zveza med angležko in francozko vlado raztergana; saj se že vé, da ste si te dvé vladi v večjem delu politiških zadev popolnoma navskriž, tako, na priliko, zastran Moldave in Vlahije, zastran Bolgrada, Kačjega otoka, Suežkega kanala itd. Čudno je tudi to, da je francozki vladni časnik unidan sošteval svojo armado in povedal, koliko je je padlo v vojski, pa da je je še 600.000 na nogah in vsaki dan za vojsko pripravljene. Kaj ima to pomeniti? ali je kazálo varstva mirú ali močí v vojski? — Stan napolitanskih homatij je sedaj ta-le: angležki in francozki poslanec sta zapustila Napolj, vojne ladije stojé v Malti in Toulonu in čakajo kaj bo, kralj napolitanski pa se ne gane. — Tri francozke novíce so zadnjič terdile, da turška vlada terja, naj avstrijanska armada zapustí Moldavo in Vlahijo, angležko brodovje pa černo morje, — al da vse to ni res, že vdrugič ponavlja avstrijanski vladni list „Oesterr. Correspondenz“. — Stan Neuenburžke homatije je danes ta-le: Pruska vlada terja od Švajce: naj spustí najprej vjete, potem se hoče dalje pomeniti zastran Neuenburga; — Švajcarji pa pravijo: naj pruska vlada se odpové vsega gospodstva v Neuenburgu, potem pa bomo spustili vjete. — Turški sultan je še zmiraj v veliki zadregi zavolj prečastnega reda „hlačnega traka“, ki mu ga je kraljiča angležka podelila. Kdor ta red sprejme, mora na sv. pismo priseči in v tem se s perjanico pokriti; v svetinji tega reda pa je križ in podoba sv. Jurja. Sultan, čeravno naslednik preroka Mohameda, se je udal v to, da se hoče pokriti s perjanico in si pripeti svetinjo, in angležka vlada je dovoljna s tem, da sultan priseže na koran namesto na sv. pismo, — al v besedah prisege se ne morejo zediniti: sultan ne more po kristijansko priseči, Angleži pa nočejo drugač, — in tako visí ta reč.

Na grobih.

Blagor mu, ki se spočije,
V černi persti v Bogu spí!
Lepše solnce njemu sije,
Lepša zarja rumení.

Tiha zemlja ga ne drami,
Strasti ne bučí vihar,
Bratoljubja sveti plami,
Greje ga ljubezni žar.

Britke tuge, bolečine,
Duhomorni trop skerbí,
Žalovanje grenko míne,
Potok solz se posuší.

Ne slepí rumeno zlato,
Čast, ime, naslov in stan;
V černi zemlji je verstnato,
Kar rodil je beli dan.

Žezla, palice beraške,
Kdo med temi zbiral bo?
Krone, krila siromaške,
Komu mar je tù za to?

Krije vse odeja ena,
Reveže, škerlatnike;
Zgrinja travica zelena
Vsem enake pertiče:

Da trobenta bo zapéla
In pretresla grobe bo,
Vrela bode družba céla
Pred okó Sodnikovo. —

Blagor mu, ki se spočije,
V černi persti v Bogu spí!
Lepše solnce njemu sije,
Lepša zarja rumení.

Cegnar.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.